

NORMAL GELİŞİM GÖSTEREN ÇOCUKLAR VE EĞİTİLEBİLİR ZİHİNSEL ENGELLİ ÇOCUKLARIN REKREATİF ETKİNLİKLER ARACILIĞI İLE KAYNAŞTIRILMASI SONUCUNDA OLUŞAN BAKIŞ AÇISININ İNCELENMESİ*

¹Melike PATLAR^{ABCDE}

²Betül BAYAZIT^{ABCDE}

²Selami UÇAR^{ABCDE}

²Umut DOLU^{ABCDE}

²Okan Serhat TUNCİL^{ABCDE}

A Çalışma Deseni (Study Design)

B Verilerin Toplanması (Data Collection)

C Veri Analizi (Statistical Analysis)

D Makalenin Hazırlanması (Manuscript Preparation)

E Maddi İmkanların Sağlanması (Funds Collection)

Özet: Bu çalışmanın amacı, normal gelişim gösteren çocuklar ile eğitilebilir zihinsel engelli çocukların rekreatif etkinlikler aracılığı ile kaynaştırılması sonucunda oluşan bakış açılarının incelenmesidir. Araştırma grubunu IQ seviyesi 45-75 arasında değişen ve düzenli olarak rehabilitasyon merkezlerine devam eden 12 eğitilebilir zihinsel engelli ile rehabilitasyon merkezine yakın olan okullar içerisinde tesadüfi olarak seçilen yaşları birbirine yakın olan sağlıklı ve normal IQ düzeyine sahip 12 çocuk olmak üzere toplam 24 çocuk oluşturmuştur. Eğitilebilir zihinsel engelli ve normal gelişim gösteren çocuklara ve çocukların ailelerine çalışmanın genel ve özel niteliği, içeriği, amacı, yöntemi, yeri, saati ve süresi hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir. Çalışma grubuna, haftada 2 gün, günde 90 dakika olmak üzere toplam 8 haftalık çeşitli rekreatif etkinlikler uygulanmıştır. Çalışma programı öncesinde ve sonrasında sağlıklı ve normal çocuklara araştırmacılar tarafından oluşturulan; çocukların cevaplayabilecekleri şekilde ve seviyede hazırlanan 12 soruluk anket uygulanmıştır. Elde edilen verilerin frekans ve yüzde değerlerine ilişkin dağılımları SPSS 21.0 paket programında değerlendirilerek tablolar haline getirilmiştir. Sonuç olarak, uygulanan ön-test sonrasında normal gelişim gösteren çocukların, engelli çocuklar hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve daha önce ortak hiçbir aktivitede yer almadıkları ortaya çıkmıştır. Uygulama sonrası yapılan son testte ise normal gelişim gösteren çocukların zihinsel engelli çocuklara yönelik hem davranış hem de bakış açılarında gelişme olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Eğitilebilir zihinsel engelli, Kaynaştırma, Rekreatif etkinlik

*ERPA International Congresses on Education 2018'de sözel bildiri olarak sunulmuştur.

¹Sorumlu yazar, Kocaeli Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

²Kocaeli Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi

THE ANALYSIS OF THE VIEWPOINT SHAPED BY THE INCLUSION OF NORMALLY DEVELOPING CHILDREN WITH TRAINABLE MENTALLY DISABLED CHILDREN BY THE WAY OF RECREATIONAL ACTIVITIES

Abstract: The purpose of this study is to examine the viewpoint that occurs as a result of the fusion of children with normal development and children with mentally retarded education through recreational activities. Confirmation of the study group to work within the schools of Kocaeli province which accepts to be carried out in the institution of work and regularly goes to the rehabilitation centers and the 12 rehabilitated mental disabilities randomly selected with IQ levels between 45-75, a total of 24 children, including 12 children with healthy and normal IQ levels, which were similar in terms of age characteristics selected randomly from the school giving birth. Details of the general and special nature, content, purpose, method, place, time and duration of working with children's families have been given to children with educable mental retardation and normal development. A total of 8 weeks of recreational activities were conducted for the study group, 2 days a week, 90 minutes a day. A 12-question questionnaire was prepared before and after the work schedule and prepared in such a way that children can be answered by the children created by the researchers. The distributions of the frequency and percentage values of the obtained data were evaluated in the SPSS 21.0 package program. As a result, it is found that children who have normal development after the pre-test do not have enough knowledge about disabled children and that they do not have any common activity before. In the final test after the implementation, normal development of children with mental retardation has been improved both in terms of behavior and outlook.

Key Words: Trainable mentally disabled, Normally developing children, Inclusion, Recreational activities

SUMMARY

Time is life, and wasting time means wasting life (Karaküçük, 2005). Leisure time is the period of time that is not used for making physical or intellectual efforts for work, to earn a living. People participate in various indoor or outdoor activities in their different windows of free time, be it passively or actively, or locally or in rural areas, to get away, rest, be together, feel excitement and experience different things, or for change of air, for sightseeing and for health purposes. Recreation is the term used to describe the activities made by people in these free times, and it is concerned with the activities people do in their free times (Karaküçük, 2001). Apart from healthy people, disabled people can also engage in these activities. "Disability" is the restriction of the expected roles from an individual or inability to perform these roles in terms of age, gender, social and cultural factors because of an irregularity or a defect (Özer, 2001). In this sense, the disabled are classified as hearing, visually, physically and mentally handicapped. Mentally handicapped children are classified as backward children, trainable mentally disabled children and educable mentally disabled children. The purpose of this study is to empirically and statistically analyze the standpoint of normally developing children about whether or not inclusion through recreational activities affects the thoughts and points of view of these children on trainable mentally disabled children, or at what level it affects their ideas. The experimental group and control group data of this research: the experimental group is made up of 12 students from M. Akif Primary School, 4 of which are girls and 8 of which are boys, and the control group is made up of 12 randomly selected trainable mentally disabled students from Bizim Ev Rehabilitation Center, 5 of which are girls and 7 of which are boys, and who bear similar features in terms of age and characteristics. Before the control group students met the experimental group students, and after the study, a 12-question survey that evaluated the changes in the points of view of the mentally disabled children was made. The questions of the survey were open-ended questions developed by the researcher. The observation of the practices used in the research was made by taking daily notes, taking pictures and filming videos. The study continued for a total of 8 weeks, twice a week and 90 minutes a day. During the study, the Psychological Counseling and Guidance teacher and Physical Education teacher were present with the

researcher. Frequency and percentage values of the data obtained from the questionnaires were transformed into tables by taking frequency and percentage values in SPSS 21.0 package program. In the wake of this study, it is confirmed that normally developing children, before they are brought together with the mentally disabled children, did not have sufficient knowledge about disabled people and did not know the disabled people around them. The questions asked by the experimental group students to the researcher about the mentally disabled children showed that normally developing children had been trying to understand the disabled children better. The experimental group students, who were timid and anxious at the first week of the study, are also observed to make close friendships with the control group students starting from the second week of the study. As a result of this study, it is determined that normally developing children, before they are brought together with the mentally disabled children, did not have sufficient knowledge about disabled people and did not know the disabled people around them. The questions asked by the experimental group students to the researcher about the mentally disabled children showed that normally developing children had been trying to understand the disabled children better. The experimental group students, who were timid and anxious at the first week of the study, are also observed to make close friendships with the control group students starting from the second week of the study.

1. GİRİŞ

Zaman, hayattır ve zamanı boşa geçirmek, hayatı boşa geçirmek anlamını taşımaktadır (Karaküçük, 2005). Boş zaman ise, hayatı kazanmak amacıyla bedensel ve düşünsel çabalar için yani iş için, harcanan zorunlu zamanın dışında kalan zamanı oluşturmaktadır. İnsanlar, çeşitli büyüklük ve zamanlarda ortaya çıkan boş zamanlarında; uzaklaşmak dinlenmek, hava değişimi, gezme-görme, sağlık, beraber olma, heyecan duyma, farklı yaşantılar elde etme gibi pek çok amaçla, ev dışında veya ev içinde, açık veya kapalı alanlarda ya da pasif-aktif şekillerde, kent içinde veya kırsal alanlarda etkinliklere katılmaktadırlar. Rekreyasyon, insanların boş zamanlarında yaptıkları bu etkinlikleri ifade eden bir kavramdır ve insanın çalışma saatleri dışındaki boş zamanında katıldığı faaliyetlerle ilgilidir (Karaküçük, 1999). Bu faaliyetlere normal bireyler dışında engelli bireyler de katılabilir. Rehabilitasyon merkezlerinde engelli bireylerle yapılan bedensel ve ruhsal gelişim amaçlı etkinlikler rekreasyonun alt başlıklarından biri olan terapatik rekreasyonun içinde yer alır. Rekreasyonun diğer alt başlıkları ise, okul rekreasyonu, turizm rekreasyonu ve endüstriyel rekreasyondur.

Engellilik bir bozukluk ya da özür nedeniyle yaş, cinsiyet, sosyal ve kültürel faktörlere bağlı olarak kişiden beklenen rollerin kısıtlanması ya da yerine getirilememesi halidir (Özer, 2001). Bu anlamda engelliler; görme, işitme, bedensel ve zihinsel engelliler olarak ayrılırlar. Zihinsel engelliler de kendi aralarında ağır öğrenenler, eğitilebilir zihinsel engelliler, öğretilebilir zihinsel engelliler şeklinde ayrılmaktadırlar. Engellilerle normal çocukları bir araya getiren eğitim programı ise kaynaştırma eğitimidir. Özel eğitime ihtiyaç duyan engellilerle normal çocukları bir araya getiren kaynaştırma eğitimi, engelli çocuğun toplumdan koparılmadan, kendi akranları arasında, onlarla etkileşime girebilmesine ve kendi kendine yeter hale gelmesini sağlayacak bilgi ve becerisini kazanmasına olanak sağlayan, uygun eğitim tekniklerinin kullanıldığı ve normalleşme temelleri üzerine oturan bir eğitimidir (Jenkinson, 1997). Engelli öğrencilerin normalde akran ilişkilerinde sorunlar vardır ve sosyal becerileri bozuktur. Ancak bu öğrenciler kaynaştırmayla birlikte arkadaşlık

geliştirmekte, arkadaşlarının evlerine ziyarete gitmekte, normal arkadaşları ile birlikte aktivitelere katılmaktadırlar (Walther, 1997). Kaynaştırma uygulamalarına geçişin nedenleri insan hakları, demokrasi alanında yaşanan gelişmeler ve eşitlik düşünceleridir. Böylece yetersizlikten etkilenen bireyin ayrıştırılmış özel eğitim yerine, genel eğitim sınıflarında akranlarıyla birlikte eğitim alması esasına dayanan kaynaştırma uygulamaları gerçekleştirilmiştir (Gottlieb ve Leyser, 1996).

Kaynaştırma eğitiminin engelli çocuklar üzerinde olumlu sonuçları gözlemlendiğinden ülkemizde hızla yayılmaktadır. Bu bağlamda yapılan çalışmanın amacı, kaynaştırma eğitimine normal çocuklar yönünden bakarak rekreatif etkinlikler aracılığıyla kaynaştırmanın normal çocukların eğitilebilir zihinsel engelli çocuklar hakkındaki düşünce ve bakış açılarını etkileyip etkilemediğini veya ne ölçüde etkilediğini gözlemsel ve istatistiksel açıdan araştırmaktır.

2. MATERYAL VE METOT

Araştırma Grubu: Araştırma grubunu Kocaeli ilinde rehabilitasyon merkezlerine düzenli olarak devam eden, IQ düzeyleri 45-75 arasında değişen, 13-15 yaş aralığında 12 eğitilebilir zihinsel engelli birey ile normal IQ seviyesinde 12 birey oluşturmaktadır. Katılımcılar tesadüfi örneklem yöntemine göre seçilmiştir.

Araştırma Yöntemi: Eğitilebilir zihinsel engelli ve normal gelişim gösteren çocuklara ve çocukların ailelerine çalışmanın genel ve özel niteliği, içeriği, amacı, yöntemi, yeri, saati ve süresi hakkında ayrıntılı bilgi verilmiştir. Çalışma programı öncesinde ve sonrasında çocuklara araştırmacılar tarafından oluşturulan çocukların cevaplayabilecekleri şekilde ve seviyede hazırlanan normal gelişim gösteren öğrencilere, zihinsel engelli öğrencilere bakış açılarındaki değişikliği değerlendirme amaçlı 12 soruluk anket uygulanmıştır. Araştırmada sportif rekreatif aktivite programı hazırlanmış ve program oyunlarla biçimlendirilmiştir. Etkinlikler çocukların sosyal, duygusal, davranışsal, fiziksel ve motorik gelişimlerine destek olabilecek şekilde şekillendirilmiştir. Çalışmalar haftada 2 gün, günde 90 dakika olmak üzere toplam 8 hafta devam etmiştir. Gözlemler sırasında araştırmacıyla birlikte okulun sınıf öğretmeni, beden eğitimi öğretmeni ve Rehberlik ve Psikolojik danışman yer almıştır.

Verilerin Analizi: Anketlerden elde edilen verilerin frekans ve yüzde değerlerine ilişkin dağılımları SPSS 21.0 paket programında frekans ve yüzde değerleri alınarak tablolar haline getirilmiştir.

3. BULGULAR

Tablo 1. Katılımcıların “Zihinsel Engelli Bireylerin Sizce Normal Okullarda Eğitim Görme Hakkı Var Mı?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

DEĞİŞKENLER	ÖN TEST		SON TEST	
	N	%	N	%
VAR	4	33,3	9	75
YOK	2	16,7	-	-
BİLMİYORUM	6	50	3	25

TOPLAM	12	100	12	100
--------	----	-----	----	-----

Tablo 1’de görüldüğü gibi katılımcılar, ön testte %33 (4) var, %16,7 (2) yok, %50 (6) bilmiyorum, son testte ise %75 (9) var, %25 (3) bilmiyorum şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 2. Katılımcıların “Sizce Zihinsel Engelli Birey Nasıl Davranır?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

DEĞİŞKENLER	ÖN TEST		SON TEST	
	N	%	N	%
KONUŞMAZ	2	16,7	2	16,7
BAĞIRIR ve ŞİDDET UYGULAR	5	41,7	1	8,3
HİÇBİR ŞEY YAPMAZ	5	41,7	3	25
ORTAMA UYUM SAĞLAR	-	-	6	50
TOPLAM	12	100	12	100

Tablo 2’de görüldüğü gibi katılımcılar, “bağırır ve şiddet uygular” seçeneği ön testte %41,7 (5), son testte ise %8,3 (1), “hiçbir şey yapmaz” seçeneği ise ön testte %41,7 (5), son testte %25 (3), “ortama uyum sağlar” seçeneği ise ön testte tercih edilmezken, son testte %50 (6) şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 3. Katılımcıların “Sınıfınızda Zihinsel Engelli Bir Arkadaşınız Olsa Ne Yapardınız?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

DEĞİŞKENLER	ÖN TEST		SON TEST	
	N	%	N	%
ÇEKİNİRDİM	-	-	1	8,3
KORKARDIM	-	-	-	-
ONU DAHA İYİ TANIMAYA ÇALIŞIRDIM	7	58,3	9	75
HİÇBİR ŞEY YAPMAZDIM	5	41,7	2	16,7
TOPLAM	12	100	12	100

Tablo 3’de görüldüğü gibi katılımcılar, “onu daha iyi tanımaya çalışırdım” seçeneği ön testte %58,3 (7), son testte ise %75 (9), “hiçbir şey yapmazdım” seçeneği ise ön testte %41,7 (5), son testte %16,7 (2) şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 4. Katılımcıların “Okulunuzda Oyun Oynarken Sizinle Oynamak İsteyen Bir Zihinsel Engelli Arkadaşınız Olsa Onu Sizinle Oynaması İçin Davet Eder Miydiniz?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

DEĞİŞKENLER	ÖN TEST		SON TEST	
	N	%	N	%
DAVET EDİP BİZİMLE OYNAMASINI İSTERDİM	8	66,7	11	91,7
GÖRMEMEZLİKTEN GELİR OYUNUMA DEVAM EDERDİM	2	16,7	1	8,3

BANA ZARAR VERECEĞİNİ DÜŞÜNDÜĞÜM İÇİN ASLA OYUNA ÇAĞIRMAZDIM	-	-	-	-
ONUNLA EĞLENMEK VE DAVRANIŞLARINA GÜLMEK İÇİN OYUNA DAVET EDERDİM	2	16,7	-	-
TOPLAM	12	100	12	100

Tablo 4’de görüldüğü gibi katılımcılar, “davet edip bizimle oynamasını isterdim” seçeneği ön testte %66,7 (8), son testte ise %91,7 (11), “görmemezlikten gelir oyunuma devam ederdim” seçeneği ise ön testte %16,7 (2), son testte %8,3 (1), “onunla eğlenmek ve davranışlarına gülmek için oyuna davet ederdim” seçeneği ise ön testte %16,7 (2) iken, son testte %0 (0) şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 5. Araştırma Gurubunun ‘Sınıfınıza Zihinsel Engelli Bir Çocuk Gelse Ve Öğretmeniniz Sizin Yanınıza Oturtsa Nasıl Bir Tepki Verirdiniz?’ Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

DEĞİŞKENLER	ÖN TEST		SON TEST	
	N	%	N	%
ÇOK KIZARDIM VE KENDİMİ ŞANSISIZ HİSSEDERDİM	-	-	-	-
ÖĞREMEN BENİM YANIMA OTURDUĞU İÇİN ÇOK UTANIRDIM VE TENEFÜSTE ARKADAŞLARIMA BENİMLE YER DEĞİŞTİRMELERİ İÇİN YALVARIRDIM	1	8,3	-	-
DURUMU OLUMLU KARŞILAR VE BU ZİHİNSEL ENGELLİ ARKADAŞIMADA YARDIMCI OLMAYA ÇALIŞIRDIM	11	91,7	12	100,0
AİLEME DURUMU ANLATIR ÖĞRETMENİMLE GÖRÜŞÜP BU DURUMU DEĞİŞTİRMELERİNİ İSTERDİM	-	-	-	-
TOPLAM	12	100,0	12	100,0

Tablo 5’de görüldüğü gibi katılımcılar “durumu olumlu karşılar ve bu zihinsel engelli arkadaşım da yardımcı olmaya çalışırdım” seçeneğini ön testte %91,7 (11) son testte ise %100 (12) şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 6. Araştırma Gurubunun ‘Okulunuz Zihinsel Engellilerin Bulunduğu Bir Rehabilitasyon Merkezine Ziyaret Ve Yardım Amaçlı (1 Boyama Kitabı Ve Kalem Getirmek Şartıyla) Bir Gezi Düzenlense Gönüllü Olarak Gitmek İster Miydiniz?’ Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

DEĞİŞKENLER	ÖN TEST		SON TEST	
	N	%	N	%
EVET GİTMEK İSTERDİM	9	75,0	12	100,0
HAYIR GİTMEK İSTEMEZDİM	3	25,0	-	-
TOPLAM	12	100,0	12	100,0

Tablo 6’da görüldüğü gibi katılımcılar, “evet gitmek isterdim” seçeneğini ön testte %75(9) son testte ise %100(12) şeklinde belirtmişlerdir. Diğer seçenek olan “hayır gitmek istemezdim” seçeneği ise ön testte %25(3) son testte ise hiçbir katılımcı tarafından belirtilmemiştir.

Tablo 7. Araştırma Gurubunun ‘Yarışma İçerikli Bir Oyunda Engelli Bir Takım Arkadaşınız Olsa Ve Onun Yavaş Hareket Etmesi Yüzünden Yenilseniz Nasıl Tepki Verirdiniz?’ Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

DEĞİŞKENLER	ÖN TEST		SON TEST	
	N	%	N	%
ÇOK KIZARDIM ONA BAGIRIP ÇAGIRIRDIM	1	8,3	-	-
TEPKİSİZ KALIRDIM	5	41,7	5	41,7
ONUNLA AYNI GURUPTA YER ALMAMAK İÇİN UĞRAŞIRDIM	3	25,8	1	8,3
BİR DAHAKİ SEFERE DAHA İYİ OLMASI İÇİN ONA YARDIM EDERDİM	3	25,0	6	50,0
TOPLAM	12	100,0	12	100,0

Tablo 7’de görüldüğü gibi katılımcılar, “bir dahaki sefere daha iyi olması için ona yardım ederdim” seçeneğini ön testte %25(3), son testte %50(6) şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 8. Katılımcıların “Beden Eğitimi Dersinde Öğretmeniniz Size Zihinsel Engelli Arkadaşınıza Oyun Sırasında Yardım Etmenizi İstese Ne Yaptınız?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

DEĞİŞKENLER	ÖN TEST		SON TEST	
	N	%	N	%
YARDIM ETMEK İSTEMEDİĞİMİ SÖYLERDİM	4	33,3	2	16,7
ONA NASIL YARDIM EDECEĞİM KONUSUNDA ÖĞRETMENİMDEN BİLGİ ALIRDIM	8	66,7	10	83,3
TOPLAM	12	100	12	100

Tablo 8’de görüldüğü gibi katılımcılar, “yardım etmek istemediğimi söyledim” seçeneği ön testte %33,3 (4), son testte ise %16,7 (2), “ona nasıl yardım edeceğim konusunda öğretmenimden bilgi alırdım” seçeneği ise ön testte %66,7 (8), son testte %83,3 (10) şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 9. Katılımcıların “Zihinsel Engelli Çocuklara Yardımcı Olacağınız Bir Etkinlikte Yer Almak İster Miydiniz?” Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

DEĞİŞKENLER	ÖN TEST		SON TEST	
	N	%	N	%
HAYIR İSTEMEZDİM	3	25	-	-
EVET İSTERDİM	9	75	12	100
TOPLAM	12	100	12	100

Tablo 9’da görüldüğü gibi katılımcılar, “hayır istemezdim” seçeneği ön testte %25 (3), son testte %0 (0), “evet isterdim” seçeneği ise ön testte %75 (9), son testte ise %100 (12) şeklinde belirtmişlerdir.

Tablo 10. Araştırma Gurubunun 'Yarış İçerikli Bir Oyuna Karşı Takımda Bulunan Zihinsel Engelli Arkadaşınız Tarafından Yenilseniz Nasıl Tepki Verirdiniz?' Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

DEĞİŞKENLER	ÖN TEST		SON TEST	
	N	%	N	%
ENGELLİ BİRİNE YENİLMEK BENİ ÇOK ÜZERDİ, AĞLARDIM	1	8,3	-	-
ENGELLİ ARKADAŞIMA ÇOK KIZARDIM VE BAĞIRIP ÇAĞIRIRDIM	-	-	-	-
TEPKİSİZ KALIRDIM	5	41,7	7	58,3
ONUN BU BAŞARISI BENİ ÇOK MUTLU EDERDİ	6	50,0	5	41,7
TOPLAM	12	100,0	12	100,0

Tablo 10'da görüldüğü gibi katılımcılar, "tepkisiz kalırdım" seçeneğini ön testte %41,7(5) son testte ise %58,3(7) şeklinde belirtmiştir.

Tablo 11. Araştırma Gurubunun 'Zihinsel Engelli Bireyler Müzik Eşiğinde Oyun Oynamayı Nasıl Öğrenir?' Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

DEĞİŞKENLER	ÖN TEST		SON TEST	
	N	%	N	%
MODEL ALARAK ÖĞRENİRLER	6	50,0	5	41,7
FİZİKSEL YARDIMDA BULUNARAK ÖĞRENİRLER	6	50,0	7	58,3
HİÇ ÖĞRENMEZLER	-	-	-	-
TOPLAM	12	100,0	12	100,0

Tablo 11'de görüldüğü gibi katılımcılar, "fiziksel yardımda bulunarak öğrenirler seçeneğini ön testte %50(6), son testte ise %58,3(7) şeklinde belirtmiştir.

Tablo 12. Araştırma Gurubunun 'Kardeşiniz Zihinsel Engelli Olsa Ve Sizinle Aynı Okulda Eğitim Görse Onu Arkadaş Gurubunuz İle Tanıştırır Mıydınız?' Sorusuna Verilen Cevapların Dağılımı

DEĞİŞKENLER	ÖN TEST		SON TEST	
	N	%	N	%
HAYIR ASLA TANIŞTIRMAZDIM	-	-	-	-
EVET TANIŞTIRIRDIM	12	100,0	12	100,0
OKULDA ENGELLİ BİR KARDEŞİM OLDUĞUNU HERKESTEN SAKLARDIM	-	-	-	-
TOPLAM	12	100,0	12	100,0

Tablo 12'de görüldüğü gibi katılımcılar, "evet tanıştırdım" seçeneğini ön testte %100(12), son testte ise aynı şekilde %100(12) şeklinde belirtmiştir.

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Kaynaştırma, engelli çocuğun toplumdan koparılmadan kendi akranları ile etkileşim kurabilmesine, kendi kendine yeter hale gelebilmesini sağlayacak bilgi ve becerisini kazanmasına olanak sağlayan, uygun eğitim ve tekniklerini kullanıldığı ve normalleşme temelleri üzerine kurulan bir eğitimidir (Jenkinson, 1997).

Kaynaştırmanın amacı; engelli çocuklarla normal gelişim gösteren bireyleri eğitsel ve sosyal yönden bütünleştirebilmektir. Kaynaştırma, normal çocukların da gereksinimlerini karşılayan, kapasitelerini kullanmalarına olanak sağlayan bir nitelik taşımaktadır. Normal çocuk birine yardım edebileceğine bir şeyler öğretebileceğine inandığı sürece kendine güven duyabilir, sosyal ve duygusal gelişimi olumlu yönde geliştirebilir.

Engelli bireylerde spor etkinlikleri bazen rehabilitasyon amacıyla kullanılmakta olup, spor etkinliklerine katılım engelli bireylerin toplum içine girmelerine katkı sağlamaktadır (Yetim, 2014). Bu nedenle farklı engel gruplarında bulunan bireyler için spor etkinlikleri önemli birer sosyalleşme aracı olarak değerlendirilmektedir (Şirinkan, 2011). Literatürde engelli bireylerde spora katılımın sosyal açıdan faydalarına ilişkin birçok araştırma yapıldığı da görülmektedir. Bayazıt, (2006) yaptığı çalışmada engelli bireylerin boş zaman etkinliklerini yerine getirebilecekleri akran olanaklarına sahip olmadıkları sonucuna varmıştır. Yapılan çalışmada katılımcıların tespit edilmesinde ve yönlendirilmesinde gönüllülük esas alınmış olup uygulamaların yapıldığı okula engelli çocukların götürülmesi konusunda kurumlar destek verdiği için ulaşım sorunu yaşanmamıştır.

Hayes ve Gunn (1988) tarafından yapılan bir çalışmada, kaynaştırma eğitimi uygulamasında engelli çocuğun diğer çocuklarla ilişki kuramayacağına, onlar tarafından dışlanıp toplumdan izole olacağı ve bunun engelli çocuğu olumsuz etkileyeceği şeklinde görüşler ifade edilmiştir. Yapılan çalışmada ise deney grubu öğrencilerinin eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarla çok iyi iletişim kurduğu ve yapılan yarışma içerikli oyunlarda da destekleyici davranışlarda bulunarak yardımcı oldukları ve engelli çocukların bu durumdan mutlu oldukları sonucuna varılmıştır. Ebeveyn görüşlerine göre, zihinsel engellilerde fiziksel aktiviteye katılımın iletişim becerilerini geliştirdiği, bunun yanında çocukların toplum içinde daha fazla kabul görmeye başladıkları tespit edilmiştir (Duman, 2014). Bu duruma paralel olarak hafif zihinsel engelli ve öğrenme güçlüğü olan bireylerde spora katılımın sosyal beceri gelişimini ve arkadaş ilişkilerini geliştirdiği tespit edilmiştir (Şahin, 2010).

Baykoç ve ark. (1997)'nin özel gereksinimli öğrencilerin kaynaştırılmasını ele alan araştırmasında, kaynaştırmada rol alan ve almayan öğretmenler ile kaynaştırılmış özel gereksinimli öğrencilerin ve normal öğrencilerin anne-babalarıyla çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışmada gerek öğretmenlerin gerekse anne-babaların kaynaştırmalarıyla ve özürlü bireylerin eğitimiyle ilgili olarak bilgilendirilmelerinin tutum ve görüşlerinde farklılık yaratmak açısından son derece önemli olduğu ifade edilir ya da edilmektedir. Rekreatif etkinliklerle kaynaştırma çalışmasına katılan öğrencilerin kaynaştırmayla ve engelli eğitimiyle ilgili yeterli bilgiye sahip olmadıkları, zihinsel engelli bireylerin normal okullarda eğitim hakkı var mı diye sorulduğunda ilk testte verdikleri %33,3 (4) var %16,7 (2) yok %50,0 (6) bilmiyorum cevaplarıyla anlaşılmıştır. Kaynaştırma sonrası yapılan son testte bu oranın %75,0 (9) var %25,0 (3) bilmiyorum şeklinde değişmesi görüşlerinde farklılık yarattığını ve engelli bireylerin eğitimiyle ilgili bilgi sahibi olmaya başladığı düşüncesini oluşturmuştur. Metin ve Güleç'in (1999) araştırmasında, öğretmenlerin kaynaştırmaya

karşı olumsuz görüşe sahip oldukları ve kendilerini rahat hissetmedikleri, ayrıca öğretmenlerin sınıflarına engelli çocuk yerleştirdiğinde korku, sıkıntı, kızgınlık ve üzüntü gibi duyguları yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Yapılan araştırmada, eğitim almak için “sınıfımızda zihinsel engelli bir arkadaşın olsaydı ne yapardınız?” sorusuna ilk testte öğrencilerin %50,0 (6)’sının onu daha iyi tanımaya çalışırdım cevabı sınıflarına engelli çocuk yerleştirilmesine olumlu baktıklarını, %8,3 (1) çekinirdim %41,7 (5) hiçbir şey yapmazdım şeklinde çekimser olduklarını ve tepkisiz kaldıklarını göstermektedir. Son testte ise, %75.0 (9) onu daha iyi tanımaya çalışırdım %16,7 (2) hiçbir şey yapmazdım, korkardım cevabı ile çekinirdim cevabını veren olmamasını %0 (0) kaynaştırma sonrasında öğrencilerin sınıflarına engelli çocuk yerleştirilmesine olumlu baktıkları sonucunu gösterdiği söylenebilir.

Araştırmalarda, normal çocukların eğitilebilir zihinsel engellileri çalışma öncesi yeterince tanımadıkları bir arada olmaktan çekindikleri, çalışma sonrası ise bir arada olmaktan mutluluk duydukları sonucuna varmıştır. Bayazıt’ın (2006) araştırmasında partner (normal gelişim gösteren çocuk) olarak seçilen normal seçilen çocukların eğitilebilir zihinsel engellileri çok daha iyi anladıkları, engelli arkadaşlarıyla bir arada mutlu oldukları sonucuna varılmıştır. Ayrıca, Bayazıt (2006) yaptığı çalışmada birleştirilmiş spor aktiviteleri sırasında normal çocukların zihinsel engellileri daha iyi anladıkları ve program arkadaşları ile birlikte olmaktan (özellikle zihinsel engelli olanlarla) mutluluk duydukları sonucuna varılmıştır. Walther ve Thomas (1997) yaptığı çalışmada, engelli öğrencilerin normalde akran ilişkilerinde sorun yaşadığını ve sosyal becerilerinin zayıf olduğunu belirtmektedir. Ancak, kaynaştırma eğitimiyle birlikte arkadaşlıkların geliştiğini, arkadaşlarının evlerine ziyarete gidildiğini, sınıf arkadaşları ile birlikte aktivitelere katıldıkları sonucuna varılmıştır. Yapılan çalışma sonrasında normal çocukların uygulamaya katılan zihinsel engelli çocukların okuluna gönüllü olarak gezi istemeleri ve çalışma bitiminde engelli arkadaşlarına küçük hediyeler vermeleri aralarındaki arkadaşlık ilişkilerinin olumlu geliştiği sonucunu göstermiştir. Yapılan araştırmada, “zihinsel engelli çocuklara yardımcı olacağınız bir etkinlikte yer almak ister miydiniz?” sorusuna verilen cevapların dağılımına bakıldığında ilk testte %25,0 (3) hayır istemezdim iken %75,0 (9) evet isterdim cevabını, son testte ise %100 (12) evet cevabını vermesi olumlu geliştiği sonucunu göstermektedir.

Entegre grup içinde normal çocuk zaman zaman eğitimci rolü alarak engelli çocuğa moral olabilir ve yönlendirebilir. Normal ve engelli çocuklar arasındaki bu iletişim süresince normal çocuk engelli çocukla nasıl iletişim kuracağını öğrenerek sosyal iletişim becerilerini geliştirebilmektedir. Yapılan çalışmada da, normal çocukların eğitilebilir zihinsel engelli çocuklara rekreatif etkinlikler içerisinde yer alan özellikle yarışma içerikli oyunlara yönlendirmede yardımcı oldukları gözlenmiştir.

İlhan ve ark. (2013), yaptığı çalışmada zihinsel engelli çocuklarda düzenli olarak yapılan beden eğitimi ve spor aktivitelerinin yaşam kalitesine etkisini incelemiş ve deney grubunda yer alan ve düzenli olarak beden eğitimi ve spor etkinliklerine katılan çocukların yaşam kalitesi genel skorlarında ve tüm alt boyutlarda kontrol grubuna göre artan bir fark olduğunu, bulmuştur. Ayrıca, Babkes (1999)’in yapmış olduğu

çalışmasında da düzenli olarak spor aktivitesi yapan zihinsel engelli bireylerin, sportif aktivitede bulunmayan akranlarına oranla, sosyal ve aile içerisindeki davranış özellikleri bakımından daha fazla sosyal davranış özelliği gösterdiğini belirtmiştir.

Çalışma sonucunda, normal eğitim gören deney grubu öğrencilerinin eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarla rekreatif etkinlikler kapsamında kaynaştırılmadan önce bir çocuğun yeterli bilgiye sahip olmadıkları ve çevrelerindeki engellileri tanımadıkları tespit edilmiştir. Uygulamalar sırasında ise zihinsel engelli çocuklar hakkında araştırmacıya yöneltilen sorular deney grubu öğrencilerinin zihinsel engelli çocukları tanımaya çalıştıkları sonucunu göstermiştir. Uygulamaların ilk haftasında tedirgin ve çekingen davranan deney grubu öğrencilerinin 2.haftadan itibaren kontrol grubu öğrencileriyle yakın arkadaşlık kurmuş olduğu da gözlemler arasındadır.

Sonuç olarak, normal gelişim gösteren çocuklar ile eğitilebilir zihinsel engelli çocukların rekreatif etkinlikler aracılığı ile kaynaştırılması hem yakın arkadaşlıklar kurmalarına hem birbirlerini anlayabilmelerine hem de iyi iletişim kurabilme becerilerini arttırmalarına neden olduğu söylenebilir. Engelli çocuklara uygulanan rekreatif sportif aktivitelerin onların sosyal, duygusal, motorik ve fiziksel gelişimlerine de büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

5. KAYNAKÇA

- Babkes L. (1999). *Sport and Physical Activity Socialization of Youth With Moderate Cognitive Needs: An Expectancy-Value Perspective On Parental Influence*. University of Northern Colorado. p.48-55.
- Bayazıt B. (2006). *Eğitilebilir Zihinsel Engelli Çocuklarda Eğlenceli Atletizm Antrenman Programının Psikomotor Özellikleri Üzerine Etkisi*. Doktora Tezi (yayınlanmamış). Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kocaeli.
- Baykoç D, Avcı N, Aslan N. (1997). *İlk ve Ortaöğretim Kurumu Öğretmenlerinin Engellilere ve Kaynaştırmaya İlişkin Bilgi ve Görüşleri*. 4.Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi. Eskişehir.
- Bolacan, S. (2004). *Çubuk RAM Özel Eğitim Raporu*. Ankara.
- Corman I. (1996). *Psikanaliz Açısından Çocuk Eğitimi*, (Çeviren: Hüseyin Portakal) Cem Yayınevi. İstanbul.
- Diken Hİ. (1998). *Sınıfında Zihin Engelli Çocuk Bulunan ve Bulunmayan Sınıf Öğretmenlerinin Zihinsel Engelli Çocukların Kaynaştırılmasına Yönelik Tutumlarının Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi (yayınlanmamış). Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Dörger D. (2001). *Özürlüler ile Yaratıcı Drama*. Hacettepe Üniversitesi Aile Hizmetleri ve Uygulama Hizmetleri (AHUM) Etkinliği, Ankara.
- Duman S, Sukan HD. (2014). *Fiziksel Aktivitenin Zihinsel Engelli Çocukların Sosyalleşmesine Etkisi*. II. Uluslararası Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Kongresi, Batman Üniversitesi, Batman.
- DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), (1992). *Engellilerin Eğitimine İlişkin Genel Değerlendirme ve Model Önerileri, Engelliler İçin Eğitim Modelleri Geliştirme Projesi*. Anadolu Üniversitesi Yayınları. Eskişehir.
- Erkan G. (1999). *Oyun ve Özürlü Çocuklar*. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu. Yayın. No:4, Ankara, 215-223.

Gottlieb J. Leyser Y. (1996). *Attitudes of School Parents Toward Mainstreaming: Change Over Decade*. Journal of Instructional Psychology, 23(4), 257-265.

Hayes K. Gunn P. (1988). *Attitudes of Parents and Teachers Toward Mainstreaming*, The Exceptional Child, 35, 31-38.

İlhan EK. Kırimoğlu H. Filozoğlu Çokluk G. (2013). *The Effect of Special and Sports Program on The Quality of Life of The Children With Mental Retardation*. Nigde University Journal of Physical Education and Sport Sciences, 7(1).

Jenkinson JC. (1997). *Mainstream or Special Educating Students with Disabilities*. Routledge London.

Karaküçük S. (2005). *Rekreasyon, Boş Zamanların Değerlendirilmesi*. Gazi Kitabevi, Ankara.

Kırcaali İG. (1992). *Özel Eğitimde Kaynaştırma*. Eğitim ve Bilim, 16: 45-50.

Kuz T. (2001). *Kaynaştırma Eğitiminin Yararları ve Kaynaştırma Eğitimine İlişkin Tutumların İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi (yayınlanmamış). Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Ankara.

Metin N. Güleç HÇ. (1999). *İlköğretim Okullarındaki Eğitimcilerin Özürlü Çocuklarla Normal Çocukların Kaynaştırıldığı Programlar Hakkındaki Düşüncelerinin İncelenmesi*. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(1), 59-73.

Özer D. (2001). *Engelliler için Beden Eğitimi ve Spor*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.

Samastı Z. (1997). *Çocuk Bakımı ve Eğitimi*, İşaret Yayınları, İstanbul.

Sarı H. (2002). *Özel Eğitime Muhtaç Öğrencilerin Eğitimleriyle İlgili Çağdaş Öneriler*. Pegem Akademi yayıncılık, Ankara.

Şahin S. Işıtan S. (2010). *Özel Sporların Özel Oyuncusu Olmak: Vaka Sunumu II*. Ulusal Engelli Bireyler için Fiziksel Aktivite Çalıştayı, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

Şirinkan A. (2011). *10-15 Yaş İşitme Engelli Öğrencilerde Sportif Eğitsel Oyunların Fiziksel Gelişimlerine Etkisinin Araştırılması*. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 13 (Özel Sayı): 74-80.

Walther CS. (1997). *Co-Teaching Experiences: The Benefits And Problems That Teachers And Principals Report Over Time*. Journal of Learning Disabilities, 30 (4), 395-407.

Yavuzer, H. (1992). *Çocuk Psikolojisi*. Remzi Yayınevi, İstanbul.

Yeni E. (2005). *Eğitimde Reform*. Yüksek Lisans Tezi (yayınlanmamış). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yetim AA. (2014). *Engelliler Sporuna Sosyolojik Yaklaşım*. II. Uluslararası Engellilerde Beden Eğitimi ve Spor Kongresi. Batman Üniversitesi, Batman.

Makale Geliş (Submitted) : 03.09.2018
Makale Kabul (Accepted) : 13.12.2018
Yazışma Adresi (Corresponding Address) : umutdolu1907@gmail.com